

Anders csak közvetlenül zárás előtt tudott eljutni a bankba, ahol persze végtelen hosszú sor állt, és két nő mögé szorult be, akiknek hangos locsogásától gyilkos indulatok fortyantak benne. Sosem volt az a higgadt fajta. Anders – a kifinomult kegyetlenségéről ismert, fárasztó könyvkritikus, aki majdnem mindent lehúzott, amiről írt.

Tobias Wolff* 3

AGYÁRA MENT

A sor még mindig kígyózott, amikor az egyik ügyintéző kitette abla-

kába a ZÁRVA táblát, elment a bank hátuljába, ott nekidőlt egy asztalnak, és a papírjait tologató egyik kollégájával kezdte tölteni az időt. Az Anders előtt álló nő abbahagyta a fecsegést, és gyűlölködő arccal meredt az illetőre.

– Igazán kedves – mondta a társa, és Andershez fordulva nyomatéku­ lal hozzáfűzte: – Épp az ilyen apró figyelmességek miatt járunk ide.

Anderst is a guta kerülgette az ügyintézőtől, ám dühét máris a sopán­ kodó nő ellen fordította:

– Csúnya igazságtalanság – mondta. – Egyenesen tragikus. Ha nem az ép lábat amputálják, vagy a szülőfalunkat bombázzák, akkor bezárják az ablakot.

A nő ragaszkodott az álláspontjához.

– Nem mondtam, hogy tragikus. Csak úgy érzem, nagyon nem illik így bánni az ügyfelekkel.

– Megbocsáthatatlan – mondta Anders. – Égrekiáltó.

A nő nyelt egyet, másfelé nézett, és nem szólt semmit. Anders látta, hogy a másik, a barátnő is arrafelé tekint. Aztán az ügyintézők abbahagyták a tevékenységüket, a sorban állók lassan megfordultak, és csend telepedett a bankra. Két símaszkos, kék öltönyös alak állt az ajtó felőli oldalon. Az egyik pisztolyt szorított a biztonsági őr nyakához. Az őr behunyt szemmel motyogott. A másik férfi egy rövidre fűrészelt csövű puskával riogatott.

– Mindenki fogja be a pofáját! – mondta a pisztolyos, pedig egyetlen szó sem hallatszott. – Egyből döghús az ügyintéző, aki megnyomja a riasztógombot. Értve vagyok?

Az ügyintézők bólintottak.

– Egyből döghús. Ez igen! – mondta Anders, majd odafordult az előtte álló nőhöz. – Jó szöveg, nemde? A vészjós csürhék harsány hóbörgése.

A nő rosszalló pillantást vetett rá.

A puskás térdre kényszerítette az őrt, és átadta társának a fegyvert. Egy rántással hátrabilincselte, majd egy rúgással hasra fektette az őrt. Aztán visszavette a puskáját, és a pultvégi biztonsági ajtóhoz ment. Alacsony volt, izmos, de lomhán, sőt révetegen mozgott.

– Engedjék be! – mondta a társa.

A puskás férfi belépett, végigment az ablaksor mögött, és minden ügyintézőnek adott egy szemeteszákot. A bezárt ablakhoz érve, kiszólt a pisztolyos társához:

4 – Kinek a pultja ez?

Anders az ügyintézőt nézte. Az nyakához emelte kezét, és odafordult a férfihoz, akivel az imént még beszélgetett. A férfi bólintott.

– Az enyém – adta meg a választ a nő.

– Akkor vonszolja ide a valagát, és tömjé meg ezt a zsákot!

– Íme! – mondta Anders az előtte álló nőnek. – Igazság szolgáltatott.

– Hé, nagyokos! Mondtam én, hogy jártasd a szád?

– Nem – válaszolta Anders.

– Akkor kussolj!

– Hallotta ezt? – mondta Anders. – Nagyokos. Mint a *Bérgyilkosok*¹-ban.

– Maradjon csöndben – mondta a nő.

– Hé, süket vagy, vagy mi a rosseb?

A pisztolyos odament Andershez, és a hasához nyomta a fegyvert.

– Azt hiszed, szórakozok?

– Nem – mondta Anders, pedig a cső csiklandós érintésétől nevethekénekje támadt. Úgy nyomta el, hogy belebámult a férfi szemébe, mely jól látszott a maszk nyílása mögött; halványkék volt és vérágas. A bal szemhéja rángatózott. Csípős, savanyú lehelete még a történte knél is jobban megdöbentette Anderst, aki növekvő nyugtalansággal érezte, hogy még inkább a hasába nyomódik a fegyver.

– Tetszem neked, nagyokos? Le akarsz cidázni?

– Nem – mondta Anders.

– Akkor ne bámulj!

Anders a férfi fényes, hegyes orrú cipőjére szegezte tekintetét.

– Ne le, felfelé nézz – mondta a símaszkos, és Anders tokájához nyomta a pisztolyt. Aztán addig emelte, míg Anders már csak a mennyezetet látta.

Anders sose figyelte meg ezt a részletét a banknak, e pompázatos, csupa márvány épületnek, melyben aranyozott csigavonal futott végig az ügyintézők fölkei fölött. A kupolás mennyezetet mitológiai alakok díszítették, akiknek rózsaszín húsú, tógás rondaságán egyszer, évekkkel azelőtt megakadt Anders tekintete, de többet nem tért vissza rá. Most nem volt más választása, mint szemügyre venni a festő munkáját. Még annál is rosszabb volt, mint amire emlékezett, nagyon kényszeredett benyomást keltett. A művésznek nem volt sok trükkje, ám azokat itt is, ott is bevetette: egy kis pír a felhők alján, némi félénkség az angyalkák és a faunok pillantásában. A mennyezet tele volt jelenetekkel, de amelyik leginkább szemet szúrt Andersnek, Zeuszt és Európát ábrázolta, mint bikát és tehenet: előbbi szénakazal mögöl bámulja

utóbbit. Hogy érzékivé tegye, a festő sejtelmesen megdöntötte a tehén csípőjét, és hosszú, mélyre göndörödő szempillákat adott neki, melyeken át igézőn tekint vissza a bikára. Az ívelt szemöldökű bika élvezte mosolyog, és ha szövegbuborék jönne ki a szájából, ez volna beleírva: Marhajól!

– Mi olyan mókás, nagyokos?

– Semmi.

– Viccesnek tartasz? Azt hiszed, valami bohóc vagyok?

– Nem.

– Azt hiszed, szarakodhatsz velem?

– Nem.

– Még egy ilyen – emelte Anders fejéhez a csövet –, és neked annyi. *Capiche?*²

Andersből kibuggyant a nevetés. Mindkét kezét a szája elé kapva kinyögött egy sajnálat, elnézést, tehetetlenül fújtatott ujjai közül, *capiche*, atyavilág, *capiche*, sóhajtott, mire a pisztolyos azonnal meghúzta a ravaszt.

A golyó beszakította Anders koponyáját, átment az agyán, és távozott a jobb füle mögött, csontszilánkokat szórva az agy kérgébe, gerendájába, dúcaiba és szürke magjába. De mielőtt mindez megtörtént, a velőt elérve olyan cikázást okozott az idegpályákon, amely egy majdnem negyven évvel korábbi, azóta feledésbe merült képsort hívott elő, egy bizonyos nyári délutánét. Miután áttört a csonton, a lövedék 1000 km/órás sebességgel haladt, ami szánalmasan lassú, merev mozgás volt a körülötte egyidejűleg zajló tudatvillódzáshoz képest. A szürkeállományba hatolva a golyó az agyi mulandóság hatálya alá került, ami rengeteg időt hagyott Andersnek megszemlélni a jelenetet, amely – utálta volna használni e kifejezést – lepergett a szeme előtt.

Érdemes megjegyezni, mire nem emlékezett Anders, miközben emléke feléledt. Nem emlékezett az első szerelmére, Sherryre, illetve arra, amit örülten szeretett benne, míg idegesíteni nem kezdte – a fesztelen testiségét, különösen a közvetlenségét, ahogy az ő szerszámához viszonyult, melyet Pocok úrnak nevezett. Úgy is, mint Pocok úr kúszni készül, Pocok úr aludni kunkorodik. Anders nem emlékezett a feleségére, akit szintén szeretett, mielőtt belefáradt a kiszámíthatóságába. Nem emlékezett a lányára, aki most a Dartmouth Egyetem zord közgazdaságtan-professzora, és aki kiskorában ajtón áthallatszóan oktatta ki engedetlen plüssmaciját, iszonyú büntetésekkel fenyegetve, ha nem változtat a magaviseletén. Egyetlen sorra sem emlékezett a több száz versből, melyet ifjúkorában kívülről megtanult, hogy bármikor megborzongathassák. Az olyanokra, mint: *némán, egy panamai hegytetőn*³; *Uram, ma azt hallám*⁴; *Mind, mind az édesek? Azt mondd, mind? Ó, poklok ölyve! Mind?*⁵. Egyikre sem emlékezett, kicsit sem. Anders nem

emlékezett haldokló anyjára, ahogy azt mondta férjéről: Le kellett volna szúrnom álmában. Nem emlékezett Josephs professzora, aki elmondta, Szicíliában akkor engedték el az athéni foglyokat, ha tudtak idézni Aiszkhülosztól, és ahogy ott, mindjárt fejből idézett tőle görögül. Anders nem emlékezett, hogy milyen lelkesen fülelte ezeket a hangokat. Nem emlékezett a meglepetésére, amikor jóval érettségi után egy könyv borítóján látta viszont egyik osztálytársa nevét, és a tiszteletre, melyet a regény elolvasása után érzett. Nem emlékezett az elismerő érzés örömeire.

6 Arra sem emlékezett, amit a lánya születése utáni napokban látott: ahogy egy nő a halálba ugrik a szemközti épületből. És hogy felkiáltott: Uram, irgalmazz! Nem emlékezett rá, hogy szándékosan fának hajtott az apja kosijával; hogy három rendőr megrugdosta egy háborúellenes tüntetésen; hogy néha a saját nevetésére ébredt. Nem emlékezett, mikor kezdett unottan, majd viszolygással tekinteni az asztalán tornyosuló könyvekre, és lett dühös a szerzőkre, akikről írni készült. Nem emlékezett, mikor kezdődött, hogy minden valami másra emlékezteti.

Más dolgokra emlékezett. Hőség. Baseballpálya. Sárga fű, rovarok zümmögése, ő egy fának dől, miközben a környékbeli fiúk házimeccsre gyűlnek. Nézi, hogy a többiek arról vitatkoznak, hogy melyik jobb a sportág két sztárjátékosa közül. Egész nyáron ez volt a téma, és Anderst unatjtja; nyomasztja, mint a hőség. Aztán megérkezik az utolsó két fiú. Coyle és az unokatestvére Mississippiből. Anders először látja Coyle unokatestvérét, és többször nem is találkoznak. Az köszönti a többieket, de őt csak akkor veszi észre, miután csapatot választottak, és valaki megkérdezi tőle, hogy mi akar lenni.

– Beállós – mondja a fiú. – Azé a legjobb poszt mind bévül.

Anders feléje fordul és nézi. Szeretné, ha megismételné, amit mondott, de jobbnak látja nem kérni. Seggfejnek tartaná a többiek, ha kikikizi a nyelvtani hibája miatt. De nem erről van szó, egyáltalán nem erről. Anderst furamód feldobja a mondatvégi szókapcsolat teljes váratlansága és zeneisége. Miközben beáll, révülten ismételteti magában.

A golyó már ott van az agyában, mindezek mögött sem örökre lemaradni, és tőlük lenyűgözve megállni sem tud. A végén teljesíti feladatát; elhagyja a szétduält koponyát, elkerülhetetlenül maga után húzva emlékezetből, reményből, tehetségből és szeretetből álló üstökös csóvját a haszonelvűség márványcsarnokába. De Anders még tud időt szakítani a fűvön megnyúló árnyékokra, a repülő labdát megugató kikötött kutyára, az izzadságfoltos kesztyűjét összeütő gyerekkori önmagára, aki azt dudorássza: *Mind bévül, mind bévül, mind bévül.*

*Tobias Wolff amerikai író.

PEN/Faulkner-, Whiting-, és háromszoros O. Henry-díjas, Nemzeti Művészeti Érdeméremmel kitüntetett.

¹ Ernest Hemingway: Bérgyilkosok (ford. Máthé Elek). Az elbeszélésből két amerikai film készült (1946, 1964).

² capiche: Az olasz *capire* (ért, felfog) ige E/2 alakjának szleng változata. Belőle származik a *kapiskál* szavunk.

³ John Keats: Amikor elolvastam Chapman Homéroszát (ford. Nádasy Ádám)
<http://ujforras.hu/fustjelek-98/>

⁴ George Herbert: Man [Az ember] (E költeménynek még nincs magyar műfordítása.)

⁵ William Shakespeare: Macbeth (ford. Szabó Lőrinc)

